

Sensorveiledning – Eksamen SOS1000, høsten 2017

Flervalgsoppgaver

Denne delen av eksamen kan betraktes som en pensumsjekk og det finnes bare ett korrekt svar. Flervalgsoppgavene gir en automatisk poengsum og karaktersetting. Disse karakterene vil i utgangspunktet ikke trenge ytterligere vurdering.

Det er 20 spørsmål og det gis 1 poeng for riktig og -0,5 for galt svar. Ubesvart gir 0 poeng. Karaktergrenser for denne delen settes automatisk i Inspira.

Langsvar A

Gjør rede for noen sentrale trekk ved utviklingen i arbeidslivet knyttet til globalisering, digitalisering og automatisering. Vektlegg hvilke konsekvenser disse utviklingstrekkene kan tenkes å ha for sosial ulikhet i tiden fremover.

Flere steder i pensum nevnes det ulike klasseteorier eller måter å beskrive klassestrukturen på. Redegjør kort for ett av disse klasseperspektivene/klassekjemaene. I lys av de endringer du har skissert, hvilke aspekter ved dette klasseperspektivet/skjemaet vil være mest/minst relevant i fremtiden? Trenger vi nye måter å beskrive sosial ulikhet på?

Det sentrale pensumbidraget her er Brynjolfsson & MacAfee (2016) som skisserer hvilke typer arbeidsoppgaver som kan overtas av maskiner i fremtiden. Sentralt er at det er veldig mange typer jobber som kan automatiseres, og kriteriet er om oppgavene kan kodifiseres eller ikke. En rekke middelklassejobber er av denne typen. Globalisering og digitalisering gjør at investeringskostnaden ved å lage et produkt er høy, men økt produksjon er nesten gratis. (Eksempler: Google, Facebook, Spotify, eller annet i «delingsøkonomien» etc). Dette kan føre til at vinneren tar alt og resultatet er ekstrem konsentrasjon av inntekter.

Giddens & Sutton (2017) nevner også automatisering og kunnskapsøkonomi, og det er positivt om dette trekkes inn selv om dette er en fremstilling som i liten grad diskuterer nyere automatiseringsdebatt og digitalisering. Her er det derimot beskrevet generell industrialisering og globalisering som er relevant.

Klasseteorier kan være som beskrevet hos Giddens & Sutton (2017) og Hansen (2011), og de bør kjenne til klassekjemaene til bla. Goldthorpe og Bourdieu, og klassiske perspektiver fra Marx og Weber. Det forventes en god redegjørelse for den klasseteorien som velges, men det behøver ikke vært langt.

Pensum gir *ikke* noen klar indikasjon på hvor relevant de ulike klassekjemaene vil være i fremtiden. Det er derfor opp til kandidaten å gjøre sine vurderinger. Et sentralt poeng vil uansett være at klasseposisjon vil være delvis bestemt av økonomisk situasjon og posisjon i arbeidslivet. Når økonomien endres vil også klassestrukturen endres. Hvis kandidaten velger å legge vekt på kulturell kapital, stand eller andre momenter utenfor økonomien er det ok, men det må likevel relateres til endret økonomisk struktur. Brynjolfsson & MacAfee nevner bare klasse i termer av inntektsfordeling, men med ekstrem konsentrasjon på toppen, så diskusjon av eliter er særlig relevant.

Drøftingsdelen om klasser i fremtiden antas å være krevende, så det skal tas hensyn til det. I bedømmelsen skal det vektlegges forståelsen av automatiseringsdebatten og den klasseteorien som

velges. Hvordan de eventuelt konkluderer i det siste spørsmålet er helt åpent, så fremt det følger av øvrig diskusjon.

Annen relevant pensum er: Hansen og Wiborg (2010), Hippe og Nergård (2016), MacCrory m.fl. (2014).

Langsvar B

Redegjør kort for hovedtrekk i fruktbarhetsutviklingen i Norge i de siste tiårene. Hvilke endringer har det vært i normer og velferdsstatsordninger av særlig relevans for fruktbarheten? Hvilken betydning har familiepolitikk for fruktbarheten? Diskuter med utgangspunkt i normer, preferanser og strukturelle forhold.

Oppgaven har en redegjørelsesdel og en diskusjonsdel. Begge må besvares. Redegjørelsesdelen har to momenter. 1) Det skal redegjøres for hovedtrekk for fruktbarhetsutviklingen i Norge. Det kan være naturlig her å starte med den andre demografiske overgangen, si noe om lavere/synkende fødselstall som et hovedtrekk, og deretter noe om forskjeller i fruktbarhet mellom sosiale grupper. Relevante pensumtekster er for eksempel Dyrvik (2007), Hart, Rønsen & Syse (2015) Kravdal m. fl. (2012), Lyngstad (2016) og Syse (2016). 2) Det skal også sies noe om endringer i normer og velferdspolitikken med relevans for fruktbarhet. Når det gjelder normendringer, er det blant annet naturlig å trekke inn individualiseringsprosesser og likestilling, se for eksempel Brannen & Nilsen (2005) og Giddens & Sutton (2017). Når det gjelder velferdspolitikken, er et hovedspor utvikling av velferds- og familiepolitiske ordninger som gjør det mulig for foreldre å kombinere utdanning/lønnsarbeid med barnefødsler, se blant annet Giddens & Sutton (2017), Ellingsæter (2012) og Kautto (2010).

I diskusjonsdelen er hovedspørsmålet hvilken betydning familiepolitikk har hatt for fruktbarhet, og dette skal ses i sammenheng med individuelle preferanser, normutvikling/mønstre og mulighetsstruktur. Spørsmålet om familiepolitikk betyr noe eller ikke (jf. mulighetsstruktur) tas direkte opp i pensum, se Ellingsæter og Pedersen (2013) og Pedersen (2012). I tillegg kan konkurrerende/supplerende forklaringer trekkes inn/vurderes: preferanseforskjeller mellom grupper, kulturelle endringer osv. Det kan gjerne linkes tilbake til gruppeulikheter i fruktbarhet, mellom gifte/ugifte, utdanning/ikke-utdanning, innvandrere/ikke-innvandrere osv. - hva betyr dette for hvordan vi skal forstå fruktbarhetsutviklingen i Norge og hva den skyldes?